

Голові спеціалізованої
вченої ради Д 64.707.03
Національного університету
цивільного захисту України
д. держ. упр., професору
Світлані ДОМБРОВСЬКІЙ

ВІДГУК

офіційного опонента **Філіппової Вікторії Дмитрівни**,
доктора наук з державного управління, професора,
в.о. завідувача кафедри державного управління і місцевого самоврядування
Херсонського національного технічного університету
на дисертаційну роботу Білика Олега Олександровича
**«МЕХАНІЗМИ УПРАВЛІННЯ
У СФЕРІ ЦИФРОВІЗАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ»**,
подану до спеціалізованої вченої ради Д 64.707.03
Національного університету цивільного захисту України
на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного управління
за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління

Ступінь актуальності обраної теми дисертаційного дослідження

Моніторинг держави за освітньою сферою в Україні є однією з ключових складових у визначенні стратегічних векторів розвитку освіти, а також окресленні основних положень її діяльності. Це стосується як нормативно-правових актів, які визначають стандарти освіти, так і організаційних методів, у тому числі механізмів контролю та нагляду за узгодженістю реалізації освітньої політики. На жаль, ситуація в Україні різко змінилася через пандемію та війну, а отже, змінилися потреби та пріоритети в системі освіти. На додачу до викликів, з якими стикається наша країна в умовах воєнної агресії, відбулися радикальні зміни в розрізі глобальної освіти через технологічний прогрес, який стрімко набирає обертів. Це в свою чергу означає, що, незважаючи на нестійкі умови, існує потреба в модернізації державного управління у сфері освіти. До того ж, у світлі глобалізації та швидкої еволюції цифрових технологій, державне управління в галузі освіти має йти в ногу з новими сучасними тенденціями.

Тому серед перспективних напрямів розвитку сучасної освіти сьогодні вбачається реалізація механізмів управління у сфері цифровізації регіональної системи освіти, оскільки застосування інформаційних технологій в управлінських процесах дозволяє формувати та реалізовувати різноманітні механізми цифрової трансформації управління освітою на всіх рівнях. Як набір процесів, механізми управління у сфері цифровізації системи освіти включають в себе визначення ключових напрямів державного управління в галузі цифрової трансформації та цифрового розвитку освіти, планування цілей і найважливіших характеристик механізмів управління у сфері цифровізації системи освіти, оптимізацію освітніх структур і

показників якості освіти, вироблення альтернативних варіантів розв'язання існуючих проблем.

Механізми управління в галузі цифровізації регіональної системи освіти виступають багатоаспектним інтегрованим об'єктом державного управління, керованою динамічною системою, що складається з багатьох самостійних, цілісних об'єктів та суб'єктів керованого впливу. Безперечно, це інновація, яка відкриває шлях до оптимізації та уніфікації освітніх процесів на регіональному рівні. Питання функціонування механізмів державного управління в галузі освіти та створення механізмів управління в галузі цифровізації регіональної освіти має вирішальне значення для поступу підвищення якості та доступності освіти в Україні, реалізації завдань державної політики в сфері цифрового розвитку освіти. Саме ці чинники і визначають актуальність теми дисертаційного дослідження О. О. Білика.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Аналіз змісту дисертації та реферату свідчить, що наукову новизну дослідження сформульовано автором самостійно, вона має належний рівень теоретичного, методологічного й емпіричного обґрунтування та вірогідності. Це зумовлено, насамперед, глибоким вивченням літератури за темою дисертаційної роботи та використанням у роботі широкого й водночас репрезентативного кола наукових джерел.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційній роботі, також підтверджується відповідністю принципів положень дослідження поставленій меті – теоретико-методологічне обґрунтування й розроблення практичних рекомендацій щодо формування та реалізації механізмів управління у сфері цифровізації регіональної системи освіти в умовах цифрового розвитку освіти.

Об'єкт та предмет дослідження узгоджено з метою, завданнями та проблематикою дослідження, саме тому вони не викликають заперечень. Завдання, що поставлені в дисертаційній роботі, відповідають її меті та охоплюють всю широту досліджуваної проблематики.

Вдале використання комплексу наукових методів дозволило авторові здійснити цілісний розгляд проблеми, зробити теоретичні узагальнення та сформулювати обґрунтовані висновки.

Робота О.О. Білика вирізняється змістовністю, логічною побудовою викладенням матеріалу, комплексним розкриттям досліджуваної проблеми. Це дозволило здобувачеві визначити дискусійні й недостатньо опрацьовані аспекти обраної теми і окреслити новий напрям для власного дослідження.

У дослідженні з'ясовано специфіку вітчизняних механізмів управління у сфері цифровізації регіональної системи освіти як об'єкта державного регулювання та встановлено, що механізми управління в галузі цифровізації освіти постають єдиною ланкою системи освіти України і одночасно регіональною системою освіти, що має свою структуру та інформаційно-освітнє середовище. Вона розуміється як складник державного регулювання в

галузі електронної освіти, що визначає системні чинники та стратегії її розвитку в умовах розбудови цифрової держави. Автором обґрунтовано, що функціонування системи освіти за наявності механізмів управління у сфері цифровізації освіти забезпечується суб'єктами державного регулювання в галузі освіти, що створюють для цього умови, визначають його мету, завдання, функції та відповідність загальноосвітнім тенденціям розвитку галузі.

Сильною стороною дослідження є запропонована автором концептуальна модель механізмів управління у сфері цифровізації регіональної системи освіти, яка являє собою автоматизовану інформаційну систему, кожен процес якої підтримується автономними, але тісно взаємопов'язаними між собою групами механізмів цифрового управління, а також автоматизована система моніторингу механізмів управління в галузі цифровізації регіональної системи освіти.

Автором здійснено кластерний аналіз інформаційно-освітнього середовища закладів освіти із застосування методів групування й визначення середніх величин, що мають найпоширеніше значення в статистиці. Крім цього, запропоновано моделі автоматизованої системи функціонування механізмів управління в галузі цифровізації регіональної системи освіти та її підсистем, які враховують усі аспекти діяльності закладів освіти і є основою для створення автоматизованих комп'ютерних систем, що забезпечують досконалий рівень механізмів управління у сфері цифровізації регіональної системи освіти.

Заслуговує уваги питання управління ризиками в процесі формування та реалізації механізмів управління у сфері цифровізації регіональної системи освіти, що охоплює діяльність на всіх рівнях управління освітою, використовується при розробленні й формуванні інноваційних програм та проєктів розвитку освітньої галузі. Результати такої діяльності дають адекватну гарантію досягнення цілей державної політики, запобігають ризикам втрати репутації вітчизняної системи освіти.

Тема і структура дисертаційної роботи є взаємопов'язаними та взаємозумовленими, архітектоніка дисертації загалом відбиває цілісну творчу схему наукового дослідження, зокрема, містить чіткий розподіл тексту дисертації на окремі частини, логічно підпорядковані як між собою, так і основній ідеї дослідження. Зміст дисертації, у цілому, демонструє високий ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, які містять у собі елементи новизни щодо трансформації публічного управління у сфері цифровізації регіональної системи освіти.

Позитивний висновок щодо обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій підтверджується аналізом змісту структурних частин рецензованої дисертації. Структура дисертаційної роботи О.О. Білика є логічною та обґрунтованою.

Сформульовані наукові положення і рекомендації є достатньо обґрунтованими, підтверджені використанням значного теоретичного, емпіричного та статистичного матеріалу, пройшли потрібну апробацію та

оприлюднення. Висновки за кожним розділом є обґрунтованими, достовірними, повними та відповідають поставленим завданням. Отже, до розв'язання поставленої наукової проблеми О.О. Білик підійшов комплексно, що дозволило йому зробити обґрунтовані висновки і пропозиції.

Наукова новизна одержаних результатів

полягає в тому, що в дисертації здійснено теоретичне узагальнення й запропоновано нове вирішення наукової проблеми, яка полягає в комплексному теоретико-методологічному обґрунтуванні концептуальних засад трансформації публічного управління в галузі цифровізації регіональної системи освіти та окреслення практичних рекомендації щодо механізмів її реалізації. Найбільш вагомими науковими результатами дисертаційного дослідження є такі:

уперше:

- розроблено концептуальну модель механізмів управління в галузі цифровізації регіональної системи освіти в Україні, що корелюється за об'єктами, процесами, явищами, де задіяна система державного управління в автоматизованому режимі, що включає не лише обіг інформаційних потоків, але й візуалізацію, відеоформати, ведення діалогів у режимі реального часу. Умови реалізації запропонованих механізмів державного управління забезпечують результативність, інноваційність та конкурентоспроможність розвитку цифровізації управління освітою на регіональному рівні;
- запропоновано методологію формування та реалізації механізмів цифрової трансформації та цифрового розвитку освіти, що ґрунтуються на системному підході до формування та реалізації механізмів управління в галузі цифровізації регіональної системи освіти, яка являє собою складну динамічну систему, спрямовану на досягнення й реалізацію цілей держави у сфері цифрового розвитку освіти;
- визначено рекомендації органам державної влади та органам місцевого самоврядування, напрями вдосконалення механізмів управління в галузі цифровізації регіональної системи освіти в умовах глобалізації, що розглядаються через призму таких чинників: концептуальний документ, що декларує стратегію, дорожню карту та пріоритети розвитку механізмів управління у сфері цифровізації регіональної освіти; базові припущення – вихідні судження й напрацювання щодо цілей, спрямованості, умов функціонування, значення окремих чинників розвитку та прогнозування автоматизованої системи управління регіональною освітою;

удосконалено:

- пріоритетні аспекти кластерного аналізу інформаційно-освітнього середовища закладів освіти регіону із застосуванням методів групування й визначення середніх величин, що мають найпоширеніше значення у статистиці. Запропоновано упровадити моніторинг регіональної системи цифровізації управління освітою, котрий передбачає кластеризацію закладів освіти та процедури проведення моніторингу на основі застосування рівняння матричного співвідношення закладів освіти;

– характеристику вітчизняних механізмів управління в галузі цифровізації регіональної освіти, зміст механізмів управління у сфері цифровізації регіональної освіти як складної динамічної системи, що визначає системні чинники та стратегії розвитку освіти в умовах розбудови цифрової держави;

– методику проведення компаративного аналізу щодо функціонування механізмів управління в галузі цифровізації освіти в зарубіжних країнах, при цьому автор виявив, що адміністрування АСУ освітою регулюється нормативними документами і значною мірою контролюються органами управління освітою. Більшість навчальних закладів освіти в Європі мають автономію щодо функціонування різнотипних АСУ, що дає право їм розробляти власні підходи до механізмів управління в галузі цифровізації системи освіти та електронного навчання;

набули подальшого розвитку:

– методичні положення оцінки якості впровадження структурних моделей механізмів управління в галузі цифровізації регіональної системи освіти, що віддзеркалюють оцінку якості освітньої галузі як належного складника державної служби, зокрема – шляхом проведення експертного аналізу. Доведено, що функціонування механізмів управління в галузі цифровізації регіональної системи освіти в складі системи державного управління містить у собі перетворювальні процеси і явища, оцінюється за якісними ознаками;

– теоретичні підходи до дослідження механізмів управління у сфері цифровізації регіональної освіти, концепти «цифрова трансформація та цифровий розвиток освіти і науки», що розглядаються як різновид управлінської активності держави в освітній сфері, спрямовані на вирішення проблем розвитку механізмів управління в галузі цифровізації регіональною освітою, досягнення та реалізацію загальнозначущих цілей розвитку всього суспільства або його окремих сфер;

– методичні положення системного аналізу ризиків та процедур управління ними в процесі формування та реалізації механізмів управління в сфері цифровізації регіональної системи освіти, що передбачають упровадження в процес ухвалення державних рішень логічно-семантичного характеру, виявлення та опис ключових чинників ризику; оцінку ймовірності ризику; оцінку можливих негативних наслідків; вибір стратегії управління ризиками; розроблення контрольних показників та індикаторів для моніторингу реалізації державної політики стосовно механізмів управління в галузі цифровізації регіональної системи освіти;

– принципи модернізації автоматизованої системи моніторингу механізмів управління у сфері цифровізації регіональної системи освіти, що має важливе значення в науковому дослідженні, через яку віддзеркалюється якість управління регіональною системою освіти України за об'єктами, процесами, явищами.

Таким чином, розроблені та обґрунтовані в дисертаційному

дослідженні наукові положення та рекомендації, з урахуванням досягнутого ними рівня новизни, є основою для вирішення практичних завдань, пов'язаних з трансформаційними змінами публічного управління у сфері цифровізації регіональної системи освіти та виробленням практичних рекомендацій щодо механізмів її реалізації.

Повнота викладу основних положень дисертації в опублікованих наукових працях

В опублікованих 39 наукових працях здобувача достатньо повно розкрито зміст усіх п'яти розділів рецензованої дисертації. Загальний обсяг яких становить 32,8 друк. арк., із них: 1 – одноосібна монографія, 18 – статті у вітчизняних наукових фахових виданнях, 4 – статті у наукових періодичних виданнях закордонних держав (з яких 4 індексуються в наукометричних базах Scopus та WoS), 16 – тези доповідей на конференціях.

Оцінка ідентичності змісту реферату й основних положень дисертаційної роботи

Дисертаційна робота складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Список використаних джерел налічує 286 найменувань, що дозволило авторові запропонувати низку наукових положень, висновків і рекомендацій, отриманих на основі вивчення значної кількості наукової літератури з цієї проблематики. Дисертаційну роботу викладено українською мовою на 482 сторінках друкованого тексту. Робота містить 47 таблиць, 111 рисунків, глосарій термінів.

Зміст дисертації цілком корелюється з темою та повністю розкриває її. Роботу написано на високому науковому рівні з використанням відповідного наукового інструментарію. Архітектоніка та оформлення відповідають вимогам, що пред'являються до докторських дисертацій.

Сформульовані в дисертаційному дослідженні О.О. Білика наукові положення, висновки та рекомендації є результатом особисто виконаного наукового дослідження. Реферат дисертації та публікації автора достатньо повно відбивають основні результати та висновки проведеного дисертаційного дослідження, його зміст є ідентичним змісту дисертації, основні наукові положення, висновки та рекомендації коректно та адекватно віддзеркалено в рефераті.

Практичне значення дисертаційної роботи

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що значну частину розроблених у дисертації теоретичних положень логічно доведено до рівня конкретних пропозицій, придатних для впровадження в державно-управлінську, політичну, правозастосовну практику, а також у науковому обґрунтуванні методологічних підходів та практичних рекомендацій щодо трансформаційних змін публічного управління у сфері цифровізації регіональної системи освіти в умовах цифрової трансформації та цифрового розвитку освіти, практичної реалізації на освітньому порталі Вінницького регіону.

Відповідність дисертації паспорту спеціальності

Дисертація Білика Олега Олександровича на тему: «Механізми

управління у сфері цифровізації регіональної системи освіти», за своїм змістом відповідає паспорту спеціальності 25.00.02 – механізми державного управління, а саме таким напрямом досліджень:

- теоретико-методологічні засади розроблення та функціонування механізмів державного управління: категорії, закономірності, принципи, методи, концепції, моделі, системи, класифікація;
- цілі, завдання, функції держави, стратегії її розвитку як чинники формування та функціонування механізмів державного управління;
- організаційний, правовий, ресурсний та інші види механізмів державного управління.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Позитивно оцінюючи отримані результати дисертаційного дослідження Білика Олега Олександровича, підкреслюючи їх наукову та практичну цінність, водночас слід вказати на деякі зауваження та дискусійні положення, які потребують додаткової аргументації або пояснень здобувача під час прилюдного захисту:

1. На нашу думку робота значно виграла б за умови розкриття спільних рис та відмінностей між АСУ (автоматизована система управління) та інформаційно-комунікаційними технологіями, в частині охоплення інформаційних потоків, здійснення моніторингових процесів, оцінювання діяльності закладів освіти за якісними ознаками тощо.

2. Для більш глибокого розуміння сутності досліджуваних у дисертаційному дослідженні процесів, доцільно більш детально розкрити методики застосування автоматизованих осередків у системі державного управління під назвами «цифрове управління» і «е-урядування» в оцінюванні освітньої сфери за якісною ознакою.

3. Робота значно виграла б, за умови конкретизації питання впорядкованості змісту моделювання щодо системи державного управління та її впливу на освітню сферу, і разом з тим пояснити, чи стосується послідовність моделювання до загальновідомих моделей управління якістю, як Цикл PDCA Демінга, причинно-наслідкова діаграма Ісікави, модель EFQM та ін.

4. Для повноти дослідження варто було б розкрити роль інформаційно-комунікаційних технологій в процесах стандартизації, акредитації та аудиті закладів освіти, а саме, пояснити яким чином забезпечується відповідність вимогам, встановлених Міністерством освіти і науки України, а також УЦОЯО і Державною службою якості освіти України.

5. Цікавою є розроблена автором модель інформаційно-аналітичної системи. Утім, детальне розкриття з практичної точки зору ролі органів публічної влади у формуванні, впровадженні і практичній реалізації викладеної в дисертаційному дослідженні інформаційно-аналітичної системи дозволило б краще зрозуміти ефекти впровадження авторської моделі для освітньої галузі України в цілому.

6. Для кращого розуміння окремих положень дослідження, на нашу думку, варто було б здійснити аналіз першопричин, що спонукали до формування автоматизованого осередку «цифровізація управління», оскільки цьому сприяли як напрацювання щодо створення і застосування автоматизованих осередків у системі державного управління «е-урядування», так і сучасне суспільство, що користується інформаційними засобами і технологіями.

Утім, сформульовані вище зауваження зумовлені суб'єктивним баченням окремих аспектів обраної проблеми і не знижують загальної високої оцінки дисертаційного дослідження, що в межах визначених мети та завдань є цілісною, ґрунтовною, завершеною і самостійною роботою, що стосується актуальних теоретико-прикладних аспектів державного управління. Висловлені зауваження та пропозиції можна розглядати як перспективу дальшого вдосконалення й розвитку положень дисертаційної роботи в майбутньому.

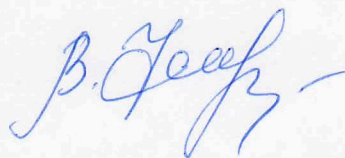
Загальний висновок

Дисертаційне дослідження Білика Олега Олександровича «Механізми управління у сфері цифровізації регіональної системи освіти» є завершеною, самостійною працею на актуальну тему, у якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що сукупно сприяють вирішенню конкретної наукової проблеми у сфері державного управління.

Ураховуючи актуальність теми, її наукову новизну, важливість отриманих автором наукових результатів, їх обґрунтованість та достовірність, а також практичну цінність сформульованих положень та висновків, уважаємо, що дисертаційна робота «Механізми управління у сфері цифровізації регіональної системи освіти» відповідає всім вимогам пп. 7 та 9 Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 року № 1197 щодо докторських дисертацій, а її автор, Білик Олег Олександрович, заслуговує присудження наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління.

Офіційний опонент:

в.о. завідувача кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету
доктор наук з державного управління, професор

Вікторія ФІЛІПОВА

« » 2024 р.

Підпис Філіппової В.Д. підтверджую
Начальник навчального відділу

Лариса ІОНОВА